

Г. П. Герасимова

Йокаї Мор

ЙОКАЇ Мор (Jókai Mór; справж. – Йокаї де Ашва Моріц; Jókay de Ásva Móric; 18. 02. 1825, містечко Комаром, нині Угорщина – 05. 05. 1904, Будапешт) – угорський письменник, драматург, громадський і політичний діяч. Студював право в м-ку Кечкемет (нині Угорщина). Від 1845 працював журналістом у м. Пешт (нині Будапешт). Приєднався до гуртка рев. молоді, який очолював його друг – поет Ш. Петефі. Від 1861 – депутат угор. парламенту. Найвідоміші романи Й. складають цикл з угор. історії: «Erdély aranykora» («Золотий вік Трансильванії», 1852), «Török világ Magyarországon» («Турки в Угорщині»), «Egy magyar nábob» («Угорський набоб»; обидва – 1853), «Kárpáthy Zoltán» («Карпаті Золтан»), «Janicsárok végparjai» («Останні дні яничар»; обидва – 1854), «Szomorú napok» («Печальні дні», 1856) та ін. Значна частина твор. доробку Й. присвяч. і сучасній йому Угорщині («Fekete gyémántok» / «Чорні діаманти», 1870; «Az arany ember» / «Золота людина», 1872; «Enyém, tied, övé» / «Моє, твоє, його», 1875; «Gazdag szegények» / «Багаті бідняки», 1889). Ерудит і поліглот Й. відобразив безліч подій світ. історії, зокрема й з життя різних народів Рос. імперії від поч. 17 ст.: романи «Szabadság a hó alatt vagy a Zölt könyv» («Свобода під снігом, або Зелена книга», 1879 – про декабристів та О. Пушкіна), «Gróf Benyovszky Móric életrajza, saját emlékiratai és útleirásai. I k. Afanaszia» («Біографія графа Моріца Беньовського, його власні спомини і дорожні нотатки. Т. 1. Афанасія», 1888 – про бунт і втечу з Камчатки в Європу відомого авантюриста); повісті «Az úrnó» («Государиня» – про Катерину II), «Vakmerő» («Відчайдушний сміливець» – про О. Пугачова; обидві – 1864), «Kerüld a szépet» («Стережися красеня», 1865 – про княжну Є. Тараканову); зб. оповідань «Véres könyv» («Кривава книга», 1855 – про Крим. війну 1853–56), «Észak honából» («З країни Півночі», 1878). У наук.-фантаст. романі «A jövő század regénye» («Роман майбутнього століття», 1872)

пропрокував кривавий терор, спричинений рев. діяльністю рос. нігілістів, і встановлення тоталітар. режиму. Укр. темі присвяч. оповідання «Valahány ház – annyi szokás, Ukrán jobbágyok» («Скільки будинків – стільки звичаїв. Українські кріпаки», 1855), «A kosevoi attaman» («Кошовий отаман»), «A Jedikulai rab» («Раб Єдикуля» – про Ю. Хмельницького; обидва – 1878), «Amirani» («Амірані», 1879 – про подорож Катерини II Україною). Незліченні згадки Й. про різні аспекти життя України, її істор. діячів, зокрема про гетьмана І. Мазепу, гайдамаків, запорожців, про приєднання Криму («Achtiari fogoly» / «Ахтіарський в'язень», 1855), життя укр. купецтва («Bölcs Salamon a muszka kiadásban» / «Премудрий Соломон у російському виданні», 1878), географію України, Київ (у романі «Свобода під снігом...») та ін. Окрім праць зх.-європ. істориків, мемуарів і щоденників мандрівників та дипломатів, джерелом Й. для творів про Рос. імперію могли стати і розповіді його друзів – угор. закарп. художників М. Мункачі, М. Зічі, амер. актора А. Олдріджа та доньки декабриста М. Свистунової. Твори Й. перекладено багатьма мовами світу, зокрема укр. переклали О. Баран, І. Глинський, К. Бібіков, В. Гнатюк, А. Кралицький, П. Кумановський, О. Маркуш, І. Чендей та ін. Одну з вулиць Ужгорода названо ім'ям Й.

Основні твори

Összes művei. Köt. 1–100. Budapest, 1894–98; 1925–32; укр. перекл. – Новий дѣдичъ: Гумор. романъ зъ часу гузарѠвъ Баха на УгорщинѠ 1849–1859. Т. 1–2. Л., 1889; Жовта троянда. К., 1958; 20 000 років під кригою. К., 1959; Сини людини з кам'яним серцем. К., 1959; 1988.

Рекомендована література

1. І. Кр. [Кревецький І.]. Мавр Йокай (Jokey), угорський романіст: [Некролог] // ЛНВ. 1904. Т. 27;
2. Шахова К. О. Мор Йокаї та його роман «Сини людини з кам'яним серцем» // Йокаї М. Сини людини з кам'яним серцем. К., 1988;
3. Герасимова Г. П. Россия и Украина в изображении Мора Йокай: Достоверность и фантазия. Уж., 2009.

Бібліографічний опис:

Йокаї Мор / Г. П. Герасимова // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2011. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-12979>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).